

Övervakning av rödlistade växter och svampar i Örebro län

Årsrapport 2005

www.t.lst.se

Länsstyrelsen
Örebro län

Publ. nr 2007:33

Övervakning av rödlistade växter och svampar i Örebro län

Årsrapport 2005

Länsstyrelsen i Örebro län

Publikation nummer 2007:33

Övervakning av rödlistade växter och svampar i Örebro län

Årsrapport 2005

Länsstyrelsen i Örebro län
Publ.nr. 2007:33

Text:	Åke Lindström, Emma Kraft och Helena Rygne
Omslag:	Majviva i Älvhyttans naturreservat, Emma Kraft, foto privat
Layout:	Emma Kraft
Kartlayout:	Kristina Sandvall
Bakgrundskartor:	Copyright Lantmäteriet 2004 ur GSD ärende 106-2004/188T
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro, tfn (vx): 019-19 30 00 www.t.lst.se
Kontaktperson/ansvarig:	Helena Rygne, Länsstyrelsen i Örebro län, tfn: 019-19 35 06 e-post: helena.rygne@t.lst.se
Tackord:	Stort tack till Örebro Läns Botaniska Sällskap och till alla andra som medverkat under floraövervakningen 2005.

© Länsstyrelsen i Örebro län, 2007

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Metodik	8
Urval av årets arter	8
Floraövervakare	9
Inventering	9
Datalagring	9
Resultat	10
Presentation av årets arter och inventeringsresultat	11
Blårapunkel <i>Phyteuma nigrum</i>	11
Vitrapunkel <i>Phyteuma spicatum</i>	11
Dvärglin <i>Radiola linoides</i>	13
Finnklint (ängsklint) <i>Centaurea phrygia</i>	14
Fyrling <i>Tillaea aquatica (Crassula aquatica)</i>	15
Guldkörvel <i>Chaerophyllum aureum</i>	16
Hjuldaggkåpa <i>Alchemilla propinqua</i>	17
Knölvial <i>Lathyrus tuberosus</i>	18
Majviva <i>Primula farinosa</i>	19
Mellansträfsse <i>Chara intermedia</i>	20
Myskmåra <i>Galium triflorum</i>	21
Rotkörvel <i>Chaerophyllum bulbosum</i>	22
Rutlåsbräken <i>Botrychium matricariifolium</i>	23
Sjuhörnig daggekåpa <i>Alchemilla heptagona</i>	24
Skogsfru <i>Epipogium aphyllum</i>	25
Skogssvingel <i>Festuca altissima</i>	26
Stor låsbräken <i>Botrychium virginianum</i>	27
Storgröe <i>Poa remota</i>	28
Stubbdaggkåpa <i>Alchemilla samuelssonii (A. obtusa)</i>	29
Äkta stormhatt <i>Aconitum napellus</i>	30
Litteratur	31

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Örebro län och Örebro Läns Botaniska Sällskap (ÖLBS) samarbetar sedan 2002 kring floraövervakning i länet. Övervakningen bygger på tidigare floraväkteriverksamhet, men sker numera med en standardiserad metodik.

Det finns drygt 450 rödlistade växter och svampar i länet. Urval av de lokaler som inventerades under 2005 genomfördes i mars och april. De rödlistekategorier som nämns för varje art följer dock den rödlista som publicerades i maj samma år. Under året besöktes 107 tidigare kända lokaler för arterna blå- och vitrapunkel, dvärglin, finnklint, fyrling, guldkörvel, hjuldaggkåpa, knölvial, majviva, mellansträffe, myskmåra, rotkörvel, rutlåsbräken, sjuhornig daggkåpa, skogsfru, skogssvingel, stor låsbräken, storgröe, stubbdaggkåpa och äkta stormhatt. De 23 ideella botanister som utförde inventeringen återfann arterna på 74 av de 107 lokalerna.

Återfyndsfrekvensen för årets arter var därmed 70 %. Se ”Presentation av årets arter och inventeringsresultat” för mer detaljerad information per art. Samtliga inventerade arter var prioriterade av Länsstyrelsen och utvalda till årets arter. Avsikten är att inventera utvalda lokaler och sedan återkomma till dem ungefär vart femte år.

Resultaten från övervakningen kommer att sparas digitalt i en databas på Länsstyrelsen i Örebro län och åskådliggörs i GIS-skikt. Lagring av artdata kommer även att ske i webbgränssnittet Artportalen.se. Inventeringsresultaten används i första hand av naturvårdshandläggare på Länsstyrelsen. Resultaten sprids även till Skogsstyrelsen och till kommunerna i länet efter att de undertecknat ett användareavtal med länsstyrelsen. Informationen utgör ett viktigt underlag när beslut ska fattas i olika typer av naturvårds- och planeringsärenden.

Inledning

Länsstyrelsen i Örebro län och Örebro Läns Botaniska Sällskap (ÖLBS) har sedan år 2002 samarbetat kring övervakning av rödlistade växter och svampar i länet. Övervakningen bygger på tidigare floraväkteriverksamhet som leds av ArtDatabanken och där har medlemmarna i ÖLBS sedan länge varit engagerade.

Från och med år 2002 övergick floraväkteriet till floraövervakning vilket sker enligt standardiserad metodik (Elf 2001) som är tänkt att bli enhetlig över hela landet. En standardisering av metodiken gör att resultaten blir mer användbara vid myndigheternas miljöövervakning, handläggning av olika naturvårdsärenden, säkerställandearbete, rådgivning till markägare etc. Länsstyrelsen har därför engagerat sig i arbetet genom att åta sig att fungera som samordnare för länets floraövervakning. Länsstyrelsen betalar också ut reseersättning till floraövervakarna som till största delen är medlemmar i ÖLBS.

Under 2002 bildades också Floravårdsgruppen i Örebro län med representanter från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Kommunförbundet, Örebro kommun och ÖLBS. Syftet med floravårdsgruppen är att diskutera strategier för övervakning och informationsutbyte, samt möjligheter till floravårdande åtgärder.

Resultaten från floraövervakningen lagras i en databas och kommer att digitaliseras i GIS-skikt. I första hand kommer detta att vara ett värdefullt underlag att använda vid olika typer av ärenden inom Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och kommunerna. Länsstyrelsen har också åtagit sig att årligen sammanställa resultaten i en rapport. Lagring av artdata kommer även att ske i webbgränssnittet Artportalen.se.

Metodik

Urval av årets arter

Tjugoen arter från olika naturtyper valdes ut för floraövervakningen i länet 2005: blå- och vitrapunkel, dvärglin, finnklint, fyrling, guldkörvel, hjuldaggkåpa, klarälvselm, knölvial, majviva, mellansträfse, myskmåra, rotkörvel, rutlåsbräken, sjuhörnig daggekåpa, skogsfru, skogssvingel, stor låsbräken, storgröe, stubbdaggkåpa och äkta stormhatt.

Klarälvselm är inte längre rödlistad eftersom den anses vara en varietet av lundelm *Elymus caninus*. Flera lokaler för Klarälvselm besöktes men då de båda varieteterna är svåra att skilja åt klargjordes aldrig om det verkligen var klarälvselm som fanns på lokalerna. Arten räknas därför inte med i presentationen av resultatet. För övriga arter fanns 180 lokaler med noterade förekomster sedan 1800-talet. Av dessa valdes 107 lokaler ut för återbesök under 2005 (tabell 1).

Tabell 1. Särskilt utvalda arter till floraövervakningen 2005. Noterade förekomster i länet sedan 1800-talet och utvalda lokaler för återbesök 2005.

Artnamn	Ungefärligt antal noterade förekomster i länet sedan 1800-talet	Antal utvalda lokaler i länet för återbesök 2005
Blårapunkel	2	1
Vitrapunkel	2	1
Dvärglin	11	10
Finnklint	6	6
Fyrling	8	2
Guldkörvel	1	1
Hjuldaggkåpa	12	7
Knölvial	11	6
Majviva	27	21
Mellansträfse	1	1
Myskmåra	16	8
Rotkörvel	1	1
Rutlåsbräken	20	2
Sjuhornig daggekåpa	3	3
Skogsfru	14	4
Skogssvingel	4	3
Stor låsbräken	4	2
Storgröe	18	13
Stubbdaggkåpa	14	14
Äkta stormhatt	5	1

Floraövervakare

Information om floraövervakningen skickades under våren 2005 ut till föregående års deltagare samt föreningar och kommuner m.fl.. Länsstyrelsen höll ett informationsmöte där upplägget och metodiken presenterades. Sammanlagt åtog sig 23 personer, floraövervakare, inventeringsuppdrag under året.

Inventering

Länsstyrelsen tog fram blanketter där alla tidigare kända uppgifter från lokalen fanns angivna samt tomma blanketter där nya uppgifter om lokalen skulle fyllas i. Länsstyrelsen tog också fram utdrag ur terrängkartan och ortofoto som ungefärligt visade var arten tidigare var funnen.

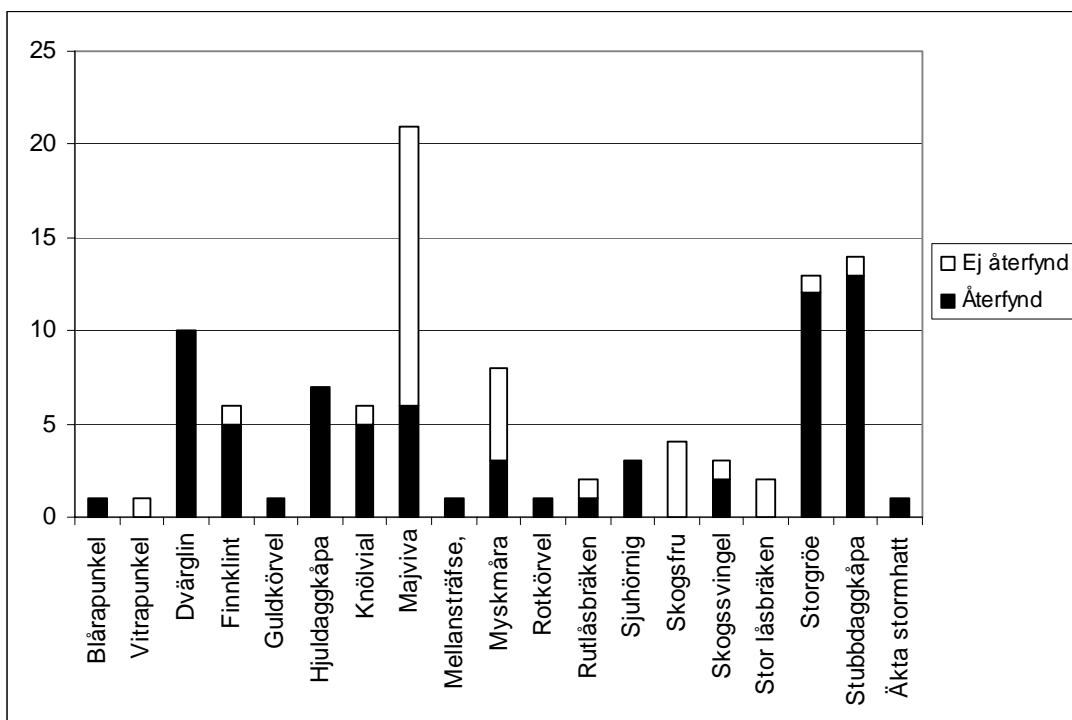
Med hjälp av blanketter och kartor åkte floraövervakaren ut och letade efter arterna på en redan känd lokal. Med *lokal* menas ett sammanhängande område med likartad naturtyp. De faktiska fyndplatserna för arten benämns som *dellokaler*. Lokal och dellokaler ritades in på kartan. Genomsökt område markerades på kartan oavsett om arten hittades eller inte. Beroende på vilket växtsätt arten har, räknades antingen antalet plantor eller så mättes den yta som plantorna täckte. Resultatet skrevs in i blanketten. I blanketten angavs också eventuella hot mot växtplatsen, samt troliga orsaker till varför en art försvunnit från en lokal. Blanketter, kartor och reseräkning sändes efter avslutad inventering in till Länsstyrelsen. För utförligare information om metodiken hänvisas till en rapport utgiven av Länsstyrelsen i Östergötlands län (Elf, 2001).

Datalagring

Resultaten från floraövervakningen lagras i en databas och digitaliseras i så kallade GIS-skikt. Lagring av artdata kommer även att ske i webbgränssnittet Artportalen.se

Resultat

Under 2005 besöktes 107 tidigare kända lokaler med de tjugo arterna som var utvalda till årets övervakningsarter: blå- och vitrapunkel, dvärglin, finnklint, fyrling, guldkörvel, hjuldaggkåpa, knölvial, majviva, mellansträfsse, myskmåra, rotkörvel, rutlåsbräken, sjuhörnig daggekåpa, skogsfru, skogssvingel, stor låsbräken, storgroe, stubbdaggkåpa och äkta stormhatt. Sammanlagt utfördes inventeringarna av 23 personer som återfann arterna på 74 av de inventerade lokalerna (Figur 1). Dessutom gjordes fynd av 4 nya lokaler.

Figur 1. Resultat av återbesöken 2005.

Flera av årets arter hade en hög återfyndsfrekvens. Blårapunkel, dvärglin, hjuldaggkåpa, mellansträfsse, rotkörvel, sjuhörnig daggekåpa och äkta stormhatt återfanns på samtliga inventerade lokaler. Det finns dock även arter som minskat kraftigt i länet. Majvivan har under de senaste 50 åren försvunnit från drygt 70 % av de inventerade lokalerna. Det gjordes inga återfynd alls av arterna vitrapunkel, skogsfru eller stor låsbräken.

Presentation av årets arter och inventeringsresultat

Länsstyrelsen prioriterar varje år inventeringen av ett antal arter vilka omnämns som årets arter. Målet är att samtliga lokaler som bedöms vara aktuella för dessa arter ska inventeras under året. Arturvalet gjordes i mars-april 2005. Rödlistekategorierna som anges nedan för varje art är dock hämtade från den nya rödlistan som publicerades i maj 2005 (Gärdenfors (red.) 2005).

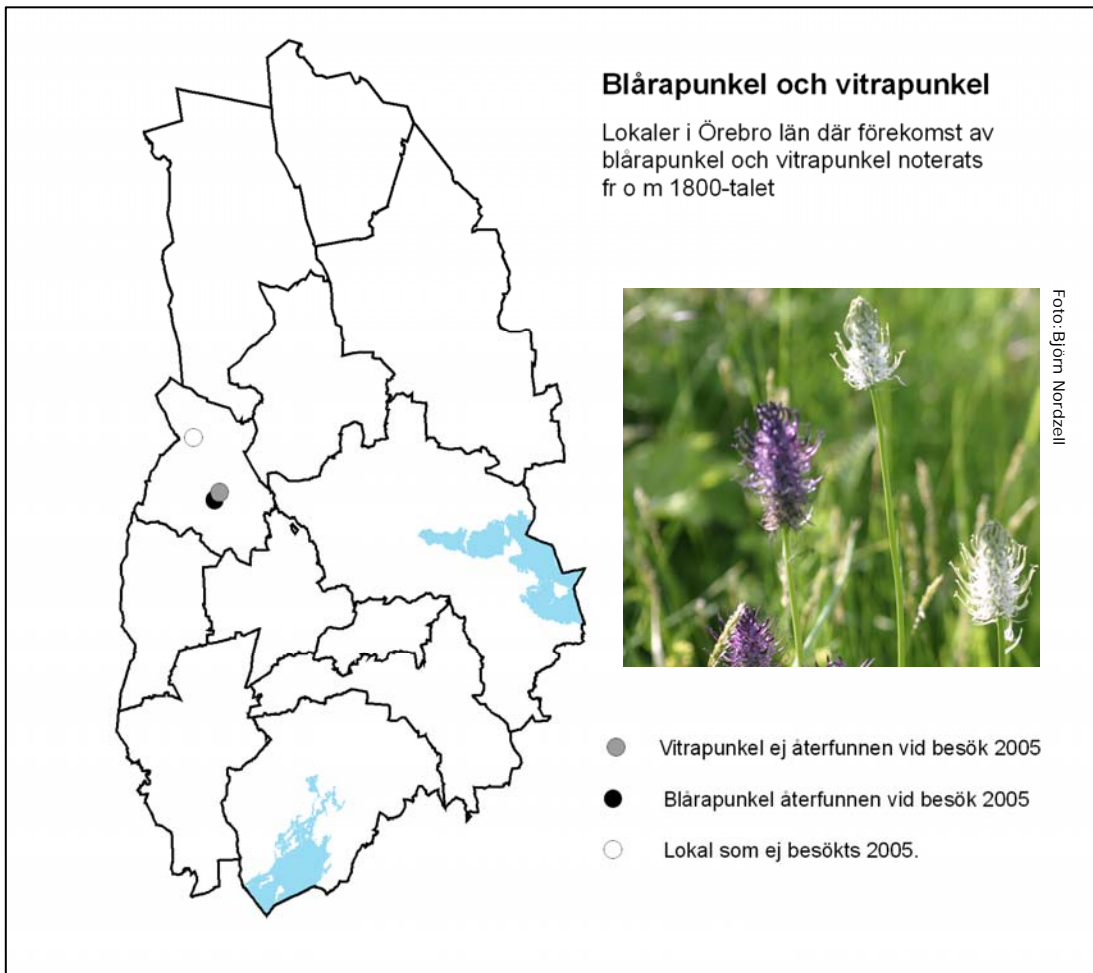
Blårapunkel *Phyteuma nigrum*

Vitrapunkel *Phyteuma spicatum*

Blårapunkel och vitrapunkel är sedan maj 2005 inte längre rödlistad eftersom de inte uppfyller de fyra uppsatta kriterierna.

Ett av villkoren för att en art ska rödlistas är att den måste vara ”naturligt förekommande i landet”. För att betraktas som naturligt förekommande måste arter som införts av människan, avsiktligt eller oavsiktligt, kommit till regionen och förvildats före år 1800. Troligen har dess båda rapunklar kommit in senare till Sverige. Vid tidigare rödlistning använde man olika tidsgränser för arter inkomna på olika sätt.

Båda arterna är gräsfröinkomlingar, troligen inkomna med tyskt frö, och återfinns numera mest vid slott, herrgårdar och i större villaträdgårdar. Arterna är i vårt län funna på två gemensamma lokaler i Karlskoga kommun. De söktes på en av dessa lokaler som ligger öster om Östra Kyrkogården i Karlskoga. Blårapunkel återfanns med 124 ex., men vitrapunkel återfanns inte.

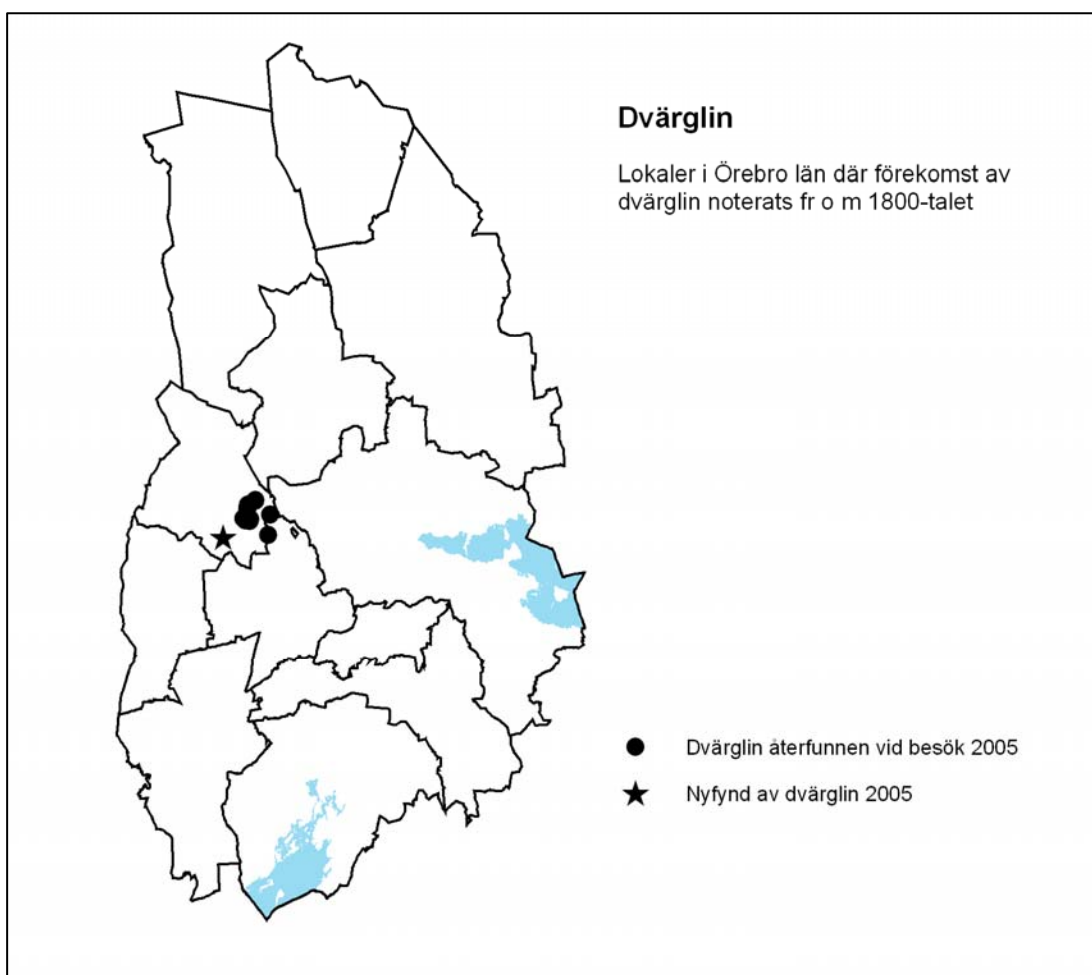

Figur 2. Karta över Örebro län där blå- och vitrapunkel noterats fr o.m. 1800-talet.

Dvärglin *Radiola linoides*

Dvärglin är rödlistad och placerad i kategorin ”sårbar (VU)”. Det är en liten, ettårig, konkurrenssvag ört som växer på fuktig sand eller torv, helst på periodvis översvämmade, ofta kulturskapade lokaler, t.ex. körvägar och grustäkter.

Den är i vårt län funnen i slutet av 1990-talet på 11 lokaler, främst i Karlskoga församling men även i Knista och Kvistbro församlingar. 10 lokaler besöktes och arten fanns kvar på alla. Dessutom hittades 1 ny lokal. Den hittades mest på vägkanter men enstaka fynd gjordes i diken, på grusyta eller utefter skogsstig. Exempel på rika lokaler: Leken, Trankärret (mer än 6000 ex. utefter grusig skogsbilväg vid grusgrop), Stora Kringelhult (3000 ex. + 2000 ex. + 575 ex. på vägkanter). Enligt floraövervakaren sprids den troligen från Vänerstränderna med militära fordon.

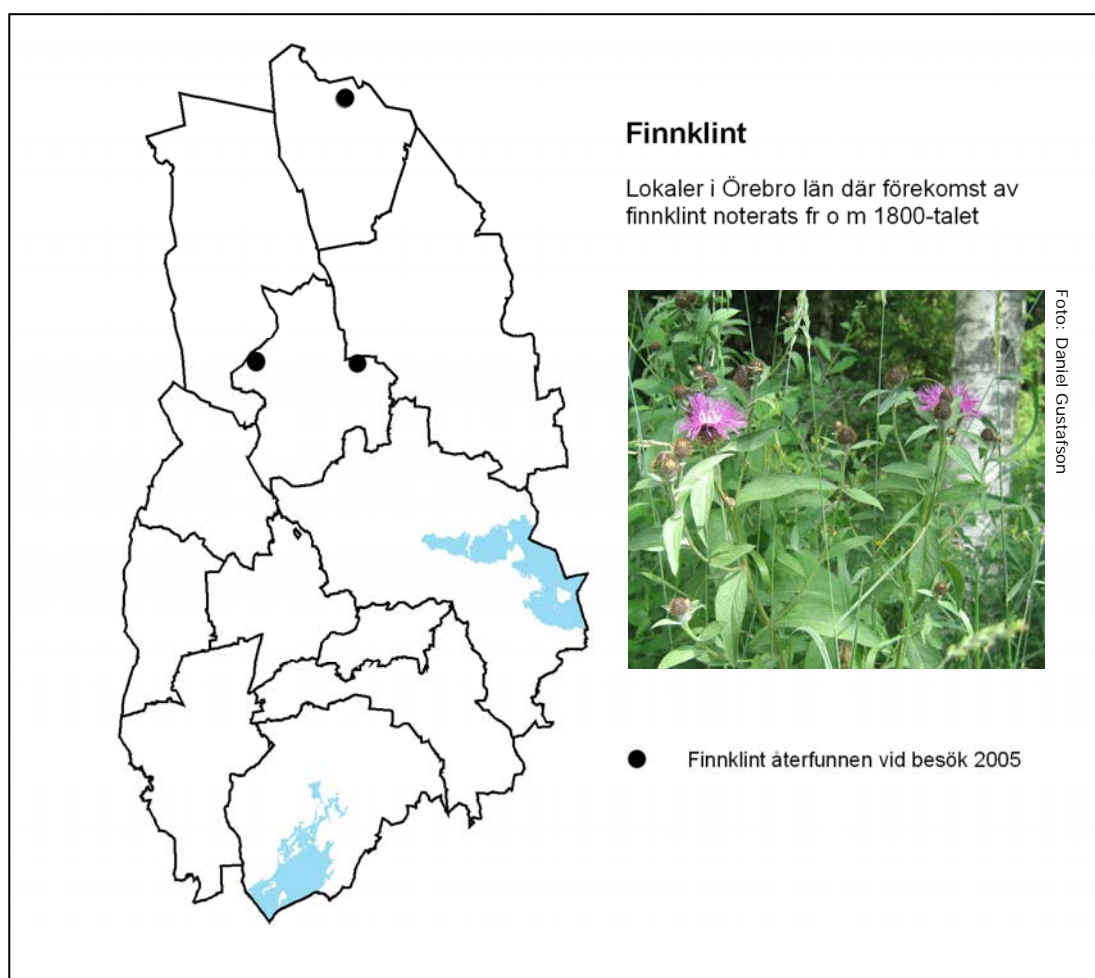
Figur 3. Karta över Örebro län där dvärglin noterats fr.o.m. 1800-talet.

Finnklint (ängsklint) *Centaurea phrygia*

Finnklint är rödlistad och placerad i kategorin ”starkt hotad (EN)” och är fridlyst i hela landet. Det är en flerårig ört som fördes in av finska nybyggare på 1500-1700-talen till finnbygder i Bergslagen. Den är nu naturaliserad kring gamla finntorp, fäbodar och gårdar. Den växer i halvöppen gräsmark, skogsbryn och på vägkanter. Den gynnas av måttligt hävdtryck.

Finnklint är i vårt län funnen på 6 lokaler i Nora församling och Ljusnarsbergs församling. Alla lokaler besöktes och arten återfanns på 5 av dessa:
Dammsjötorp, 2000 + 1000 ex. granplantering, blandskog, motorcrossbana.
Ryttarbacken, 915 stänglar i 105 ruggar i igenväxande kohage.
Ryttarbackens gård, NO-ut, 1084 ex. utefter vägkanter. Området har sen slåtter.
Ryttarbackens gård, N-ut, 40 ex. i 9 ruggar på välgkant. Hävd saknas.
Norra Fäbobacken, 71 + 76 ex. längs välgkant. Sprider sig men hotas av tidig slåtter.

Arten återfanns inte vid Sydvästra Fäbobacken. Lokalen utgörs av en övergiven välg med smågranar och ett hygge. Här fanns år 1984 ca 50 ex..

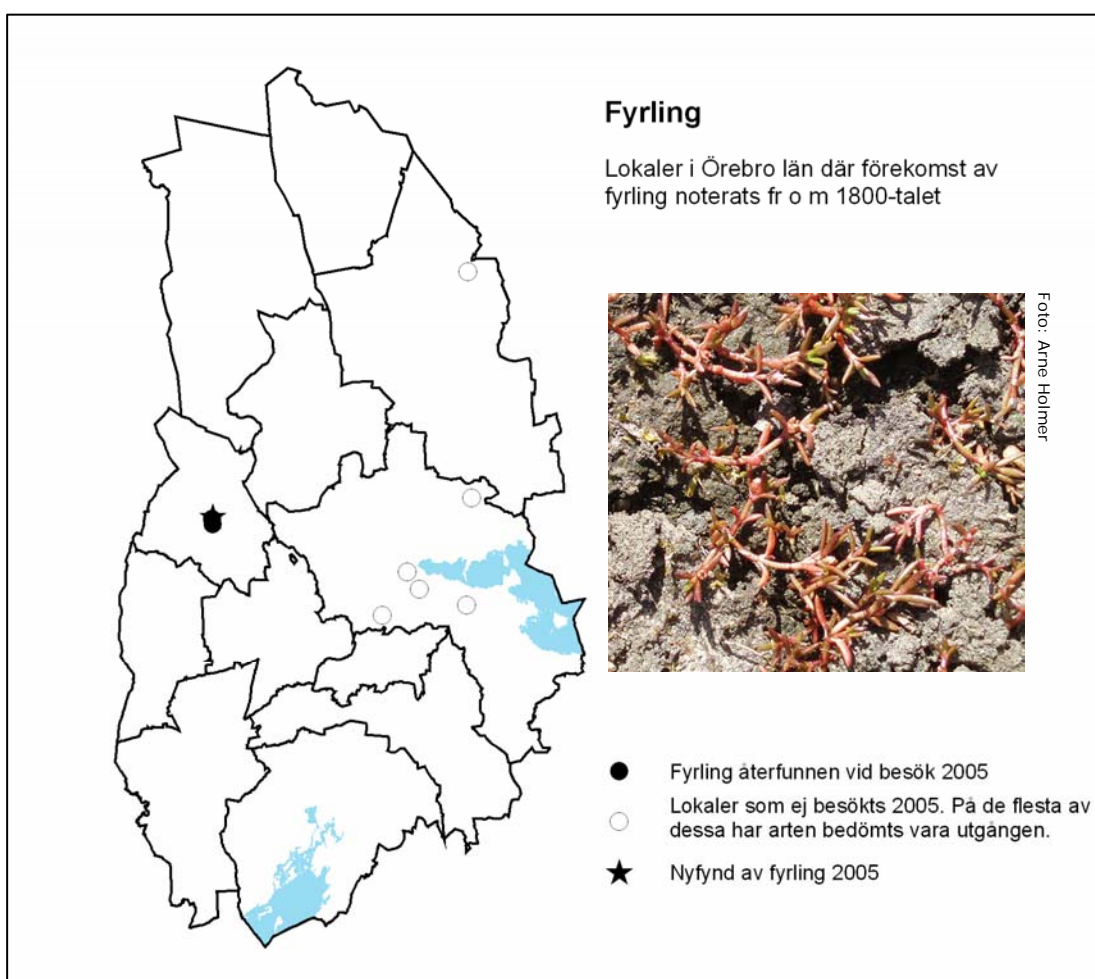

Figur 4. Karta över Örebro län där finnklint noterats fr.o.m. 1800-talet.

Fyrling *Tillaea aquatica* (*Crassula aquatica*)

Fyrling är rödlistad och placerad i kategorin ”missgynnad (NT)”. Det är en mycket liten ettårig, krypande fetbladsväxt som växer på stränder i den s.k. ävjobroddsvegetationen. Den är beroende av bete, stora vattenståndsväxlingar med regelbundet sommarlågvattnstånd och stark på- och omlagring av finsediment.

Fyrling är fr.o.m 1800-talet funnen på 8 lokaler i länet. På 4 av dessa sågs den senast under 1800-talet. 2 lokaler besöktes och arten återfanns på båda: Torkesviken (ca 30 m² på öppna sandtytor; där fanns även rödlånke *Lythrum portula*; tidigare har man även hittat ävjepilört *Persicaria foliosa*) samt Svartälven, öster om Bäck (40 m²). Dessutom gjordes ett fynd av en ny lokal vid Svartälven öster om Bäck (9 m²).

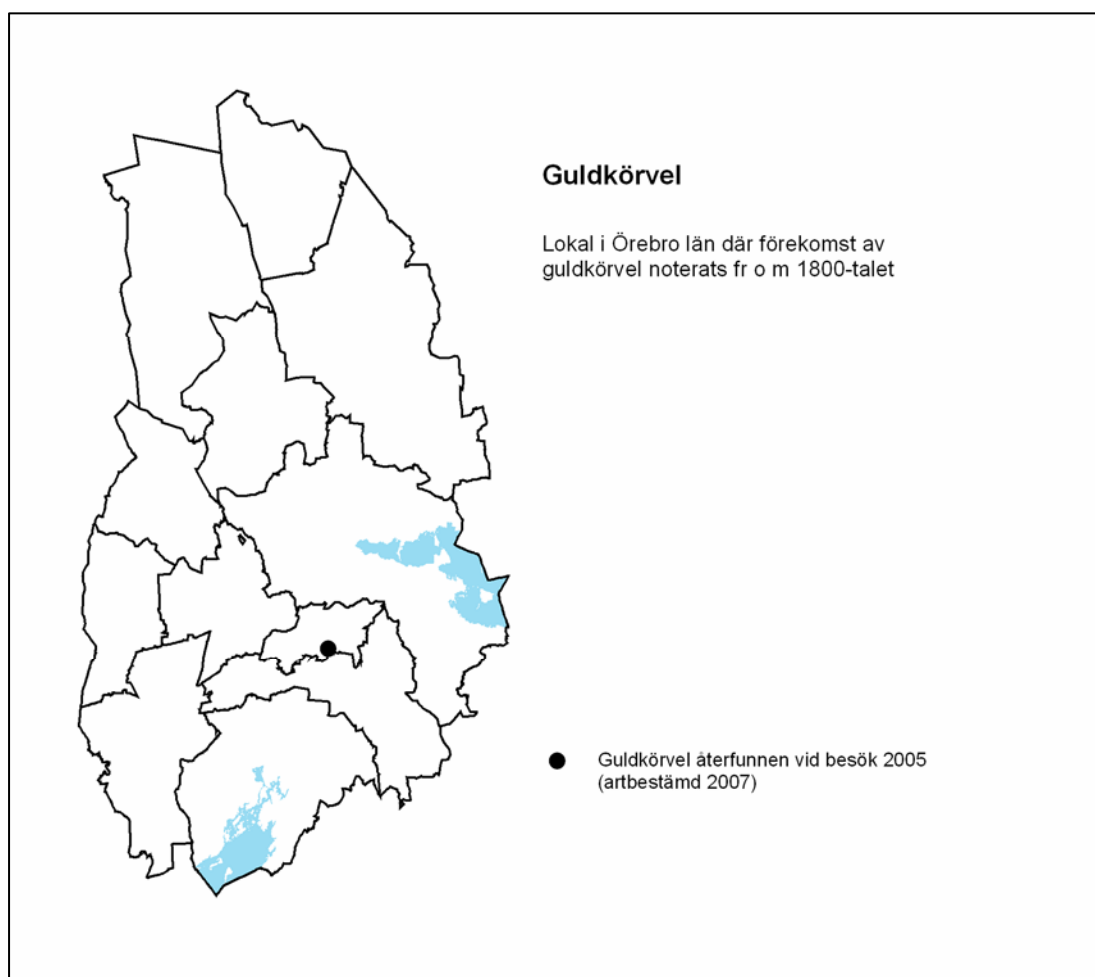
Figur 5. Karta över Örebro län där fyrling noterats fr.o.m. 1800-talet.

Guldkörvel *Chaerophyllum aureum*

Denna art är inte längre rödlistad eftersom den, liksom blårapunkel och vitrapunkel, hittats förvildad i Sverige förts efter år 1800.

Guldkörvel är en flerårig, 80-120 cm hög, flockblomstrig ört som i vårt land bara uppträder på starkt kulturpräglad mark, såsom oskötta delar av parker, i häckar och på vägkanter.

Länets enda kända lokal besöktes och arten återfanns: Sannahed i Kumla fg (89 ex på 2 m² i vägdike). Arten har funnits på lokalen i många år men tidigare bestämts till rotkörvel. Många har dock varit tveksamma till den artbestämningen och när en expert, i augusti 2007, granskade belägg från lokalen ombestämde han den till guldkörvel. När det gäller alla tidigare rapporter av rotkörvel från Sannahed under floraövervakningen så har det alltså rört sig om guldkörvel i stället.

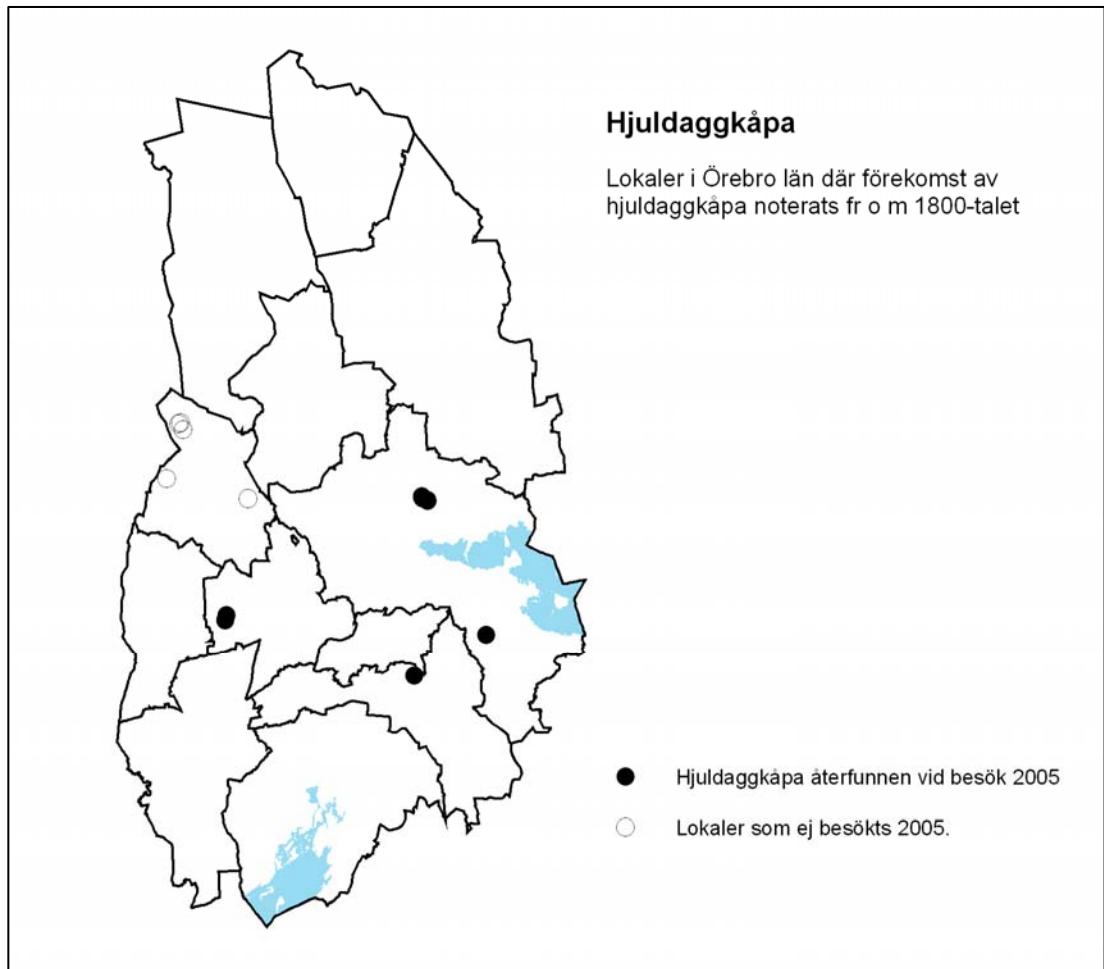

Figur 6. Karta över Örebro län där guldkörvel noterats fr.o.m. 1800-talet.

Hjuldaggkåpa *Alchemilla propinqua*

Hjuldaggkåpan är inte rödlistad men troligen missgynad i vårt län. Den växer på vallar, torrängar, vägrenar, dikeskanter, gräsmattor, bangårdar och ruderatmarker. Den är funnen på 12 lokaler i länet. Det första fyndet gjordes 1938. Övriga fynd är gjorda först på 1990-talet. 7 lokaler besöktes och arten återfanns på alla 7.

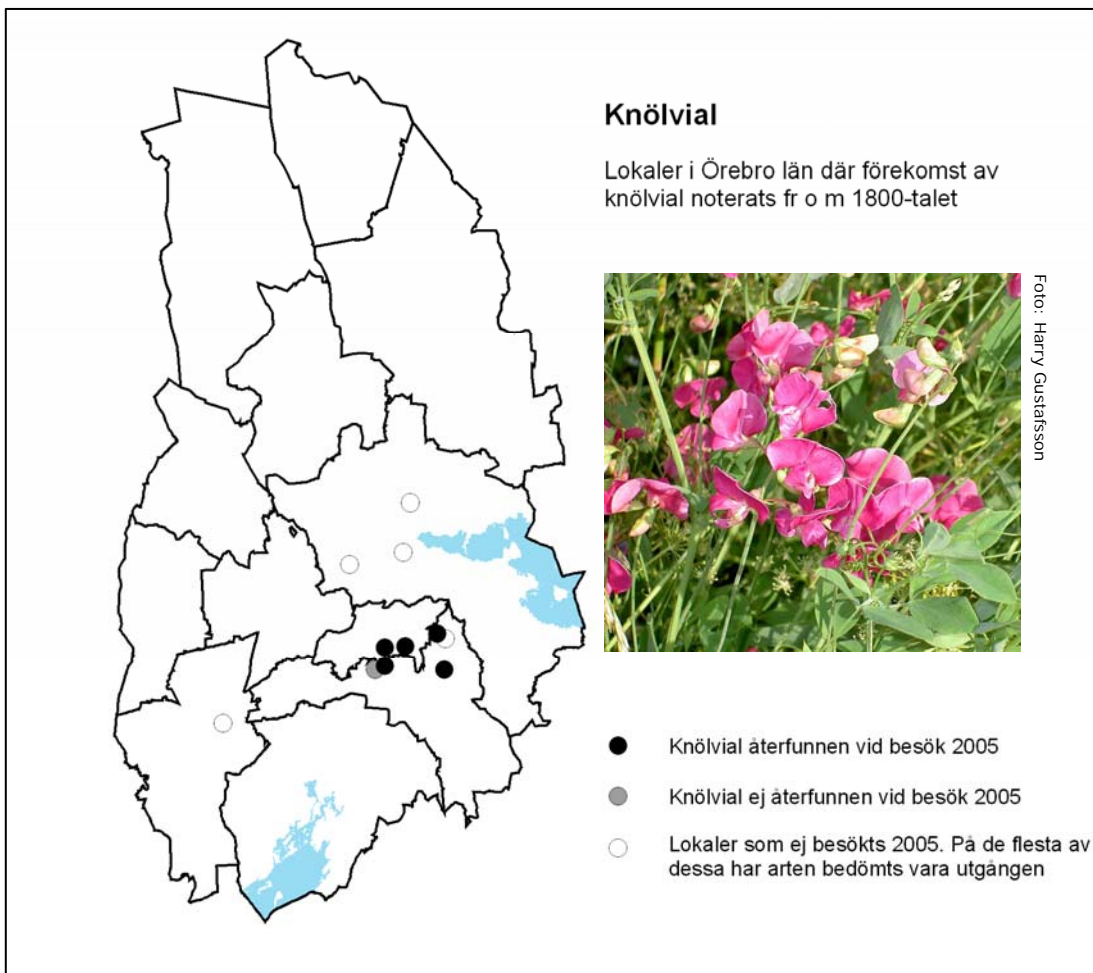
Figur 7. Karta över Örebro län där hjuldaggkåpa noterats fr.o.m. 1800-talet.

Knölvial *Lathyrus tuberosus*

Knölvial är rödlistad och placerad i kategorin ”sårbar (VU)” och är fridlyst i hela landet. Det är en flerårig klättrande ärtväxt med ätliga rotknölar. Den odlades tidigare som köks- eller foderväxt. Nu återfinns den i åkerkanter, på vägrenar, i gamla trädgårdar eller på skräpmark

Knölvial är fr.o.m. 1800-talet funnen på 11 lokaler i länet. På 3 lokaler är den inte sedd efter 1904. På en jordhög i en trädgård i Örebro dök den tillfälligt upp 1957. På en lokal är den förgäves eftersökt 1993.

Återstående 6 lokaler besöktes och arten återfanns på 5 av dessa: Gränby i Kumla församling (5 x 50 m utefter en cykelbana), Kilen i Kumla församling (3 x 8 m innanför stängslet på kanten av ett inhägnat, övergivet kalkbrott), Bäck i Hallsbergs församling (2 m²), Pålsboda (2 m² som ogräs i häck och gräsmatta) samt Kävestakrysset i Sköllersta församling (1 ex.).

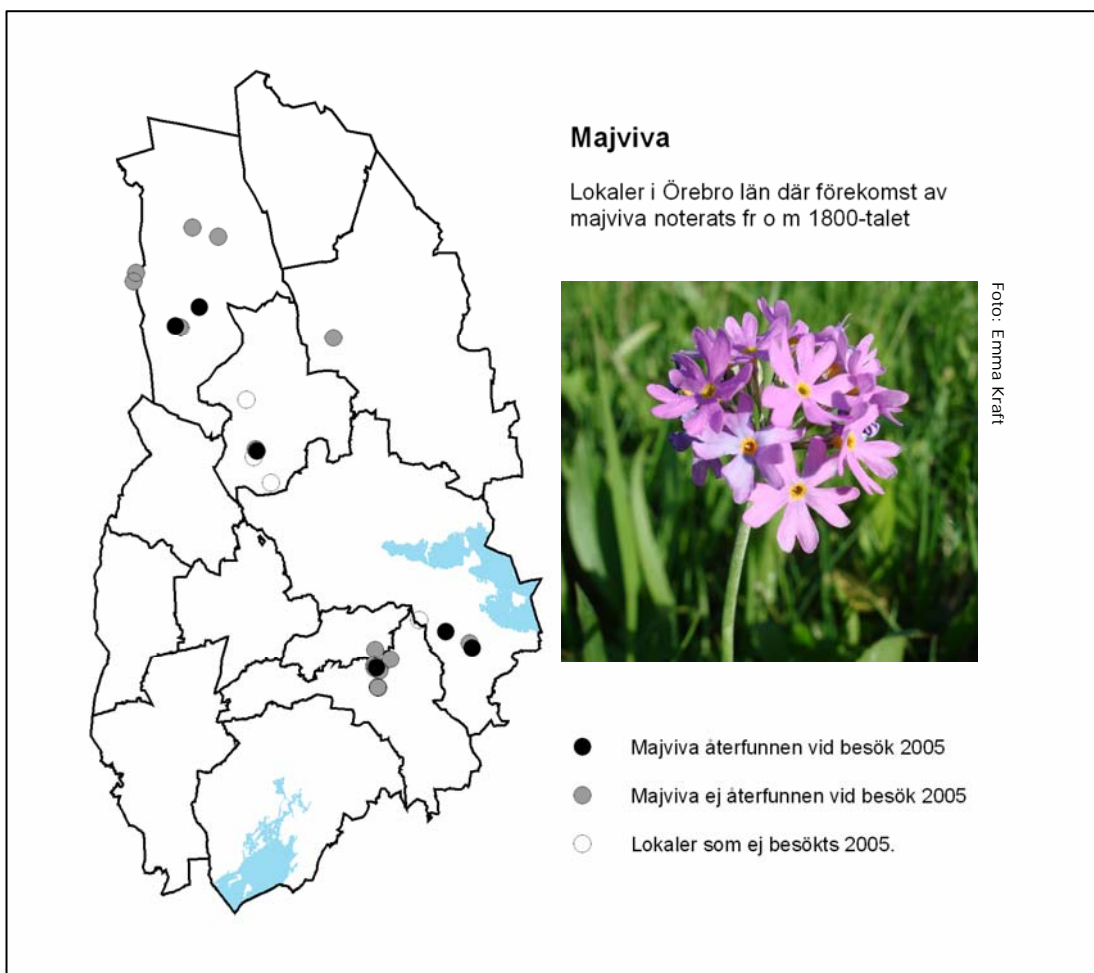

Figur 8. Karta över Örebro län där knölvial noterats fr.o.m. 1800-talet.

Majviva *Primula farinosa*

Majvivan är inte rödlistad men troligen starkt minskande i vårt län. Det är en flerårig ört som växer på öppen, fuktig till våt, kalkrik mark, t.ex.. kalkkärr, fuktängar, slåttermarker, naturbetesmarker, bäckkanter och källmyrar. Fr.o.m. 1800-talet är den känd från ca 27 lokaler i länet. Den är tidigare sedd på alla lokaler någon gång mellan år 1960 och början av 1990-talet.

21 lokaler besöktes och arten återfanns på 6 av dessa. Bara på en av de besökta lokalerna tycks den ha hållit sig kvar i större mängder: Venakärret i Vikers församling (1500 ex., de flesta utefter en stig i detta extremrikkärr). Enligt uppgift finns den också kvar med ett rikt bestånd i Älvhyttans naturreservat, i närheten av Venakärret. Denna lokal har inte besökts i samband med floraövervakningen. Övriga fynd: Kilinge i Askers församling (30 ex. i åkerdike), Svenstorp i Askers församling (3 ex. i kärr i tät blandskog), Herrfallsäng (1 ex. i litet kärr i öppen betesmark), Djupviken i Grythyttans församling (12 ex. i nygrävt dike) och Halvardstorp i Grythyttans församling (2 ex. i en äng).

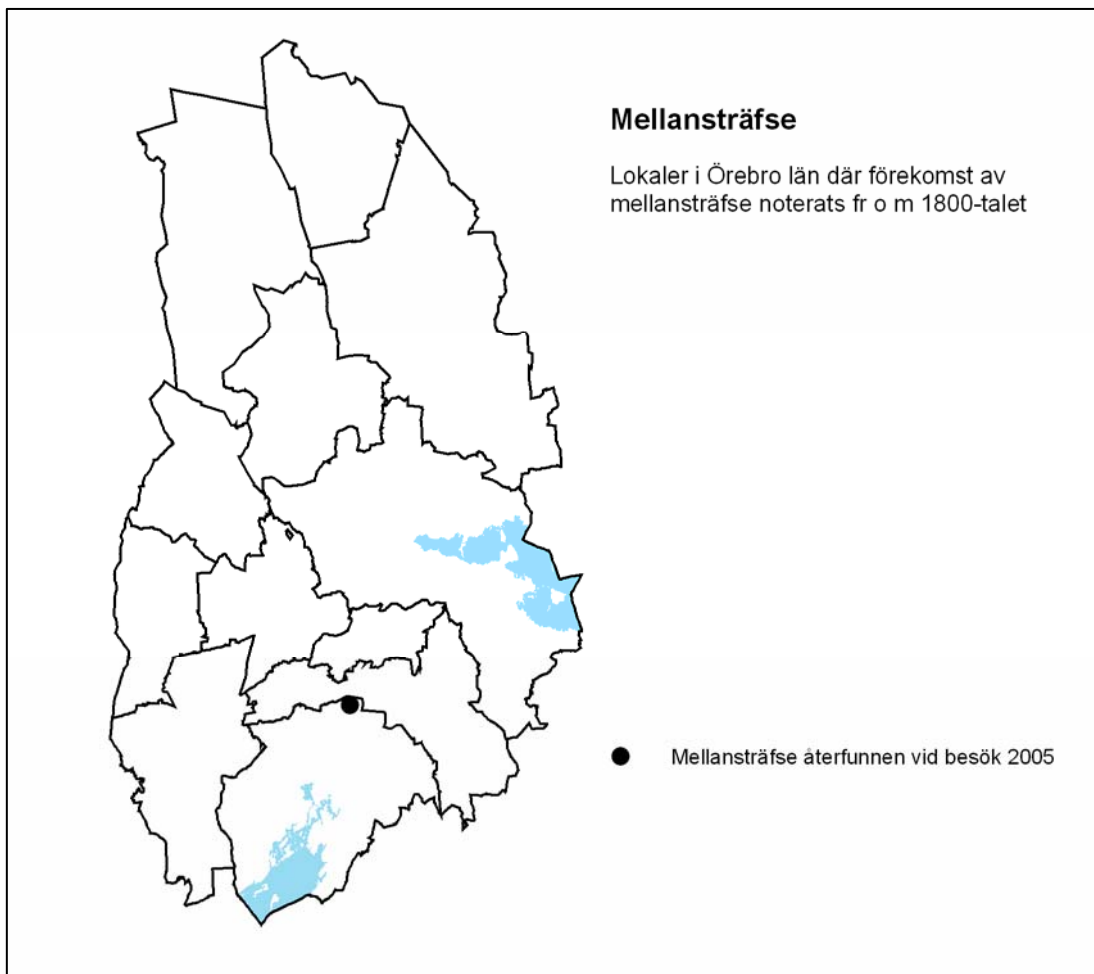

Figur 9. Karta över Örebro län där majviva noterats fr.o.m. 1800-talet.

Mellansträfsse *Chara intermedia*

Mellansträfsse är rödlistad och placerad i kategorin ”missgynnad (NT)”. Det är en kransalg som växer i mesotrofa, kalkrika sjöar, kalkkärr, dammar, kalkbrott eller källor.

Vår enda kända lokal i länet, Vissbodasjön, besöktes och arten återfanns i riklig mängd i nordvästra delen. Dessutom gjordes ett nyfynd av ett mindre bestånd i sydvästra delen av sjön, 1 m² stort.

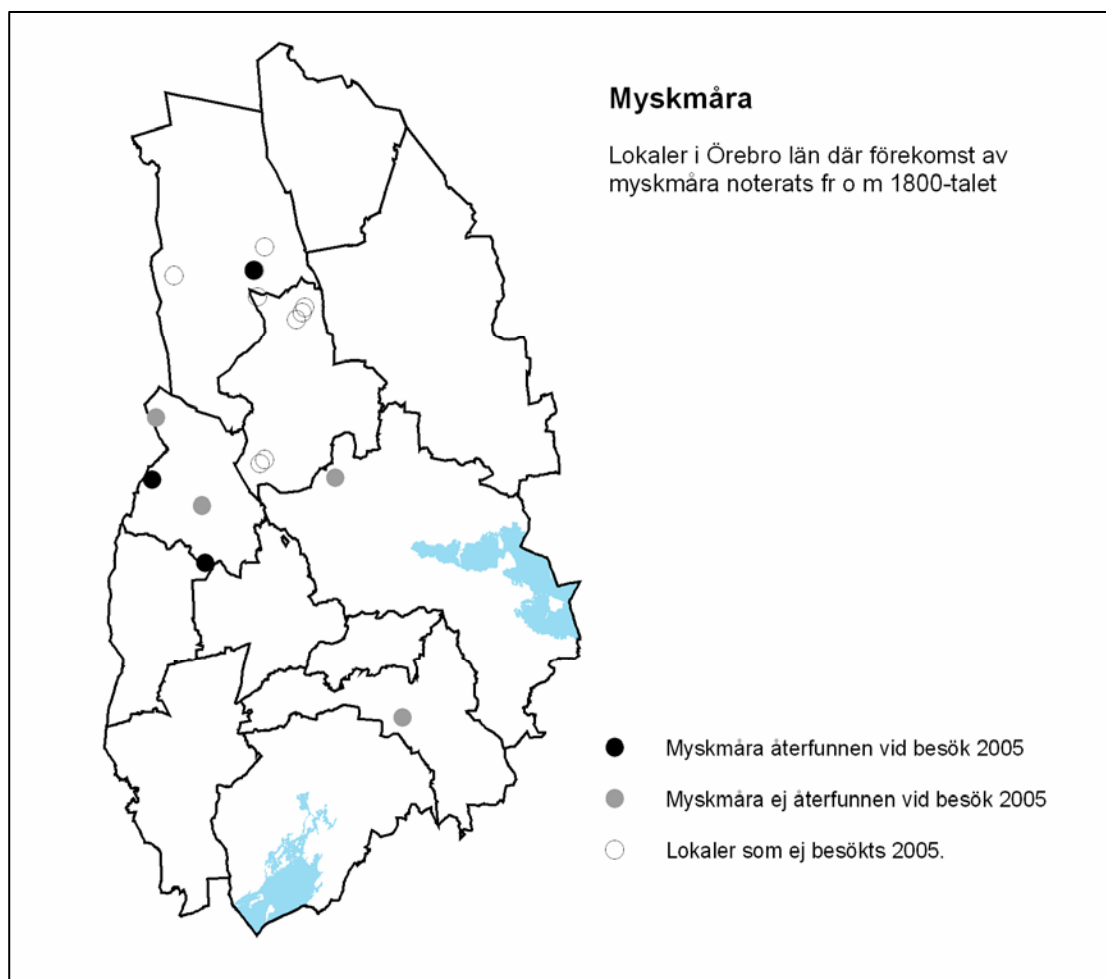

Figur 10. Karta över Örebro län där mellansträfsse noterats fr.o.m. 1800-talet.

Myskmåra *Galium triflorum*

Myskmåra är rödlistad och placerad i kategorin ”sårbar (VU)”. Det är en flerårig, krokborstig ört som växer i barr- och lövskog, mest på blockrik mark, gärna vid bergrötter eller i raviner. Den är fr.o.m 1800-talet funnen på 16 lokaler i länet. På 12 av dessa är den sedd efter 1980.

8 lokaler besöktes och den återfanns på 3 av dessa: Knapphedshöjden-Lunedet i Karlskoga församling (125 ex. intill bergbrant i barrskog), Lilla Brässingen i Karlskoga församling (3 m² vid stenblock intill skogsbilväg), Grindgruvan i Hjulsjö församling (1 ex. intill väg på nyupptaget hygge). I Norra Trolldalen och vid Torkesviken kan den finnas kvar eftersom terrängen på båda dessa lokaler var sådan att den kan vara svår att upptäcka.

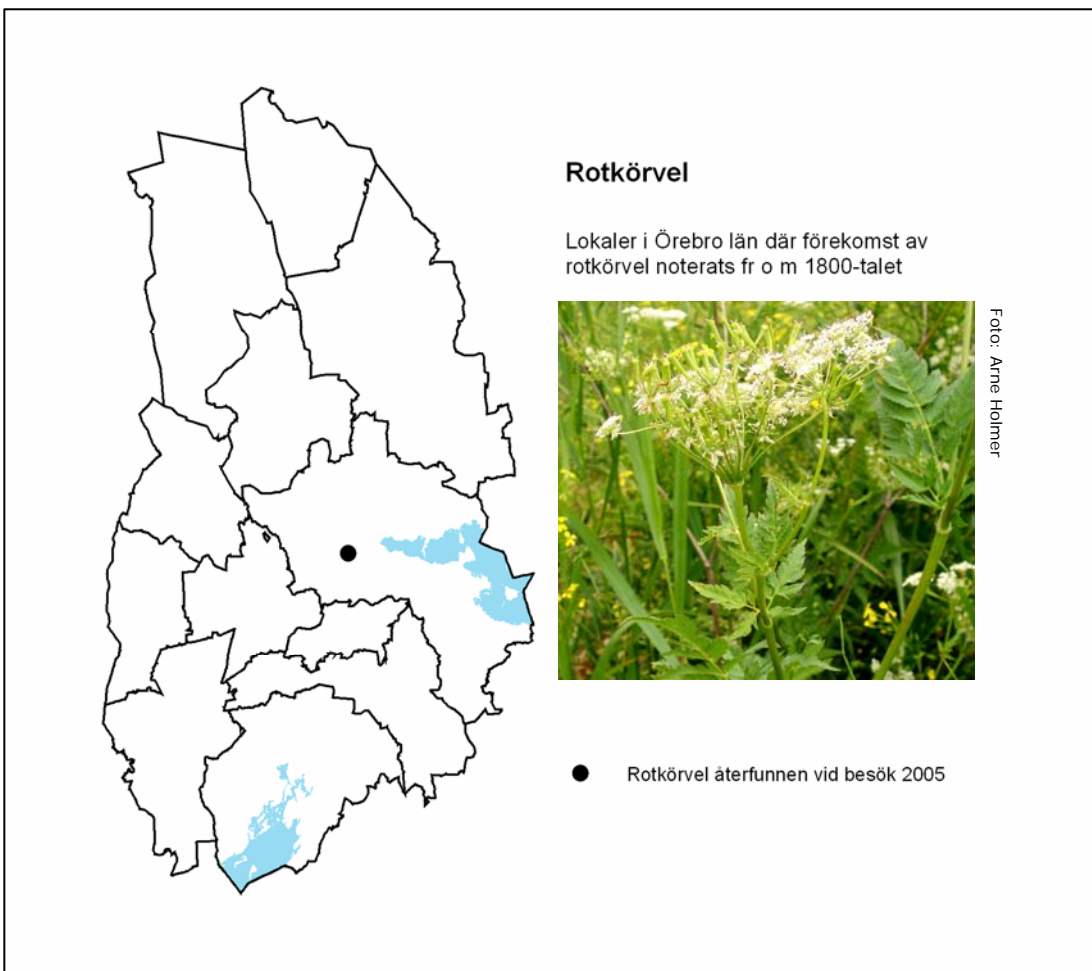
Figur 11. Karta över Örebro län där myskmåra noterats fr.o.m. 1800-talet.

Rotkörvel *Chaerophyllum bulbosum*

Denna art är inte längre rödlistad eftersom den, liksom guldkörvel, blårapunkel och vitrapunkel, hittats förvildad i Sverige förts efter år 1800.

Rotkörvel är en tvåårig, 50-150 cm hög, flockblomstrig ört som främst kommit in i vårt land som förorening i fröblandningar men den har också införts för odling som gröda, mest i försöksodlingar. Tidigare förekom den mest som åkerogräs men nu mest på störd mark såsom vägdiken, åkerkanter, jordvallar och ruderatmarker.

Länets enda kända lokal besöktes och arten återfanns: Karlslund i Långbro fg (150 + 50 ex i skogsbryn intill Karlslunds kvarn, intill där det tidigare funnits en stor hög med kvarnavfall; upptäcktes på lokalen 1903 av Anton Jansson). Tidigare uppgifter om ytterligare en rotkörvellokal i länet har visat sig felaktiga, se guldkörvel.

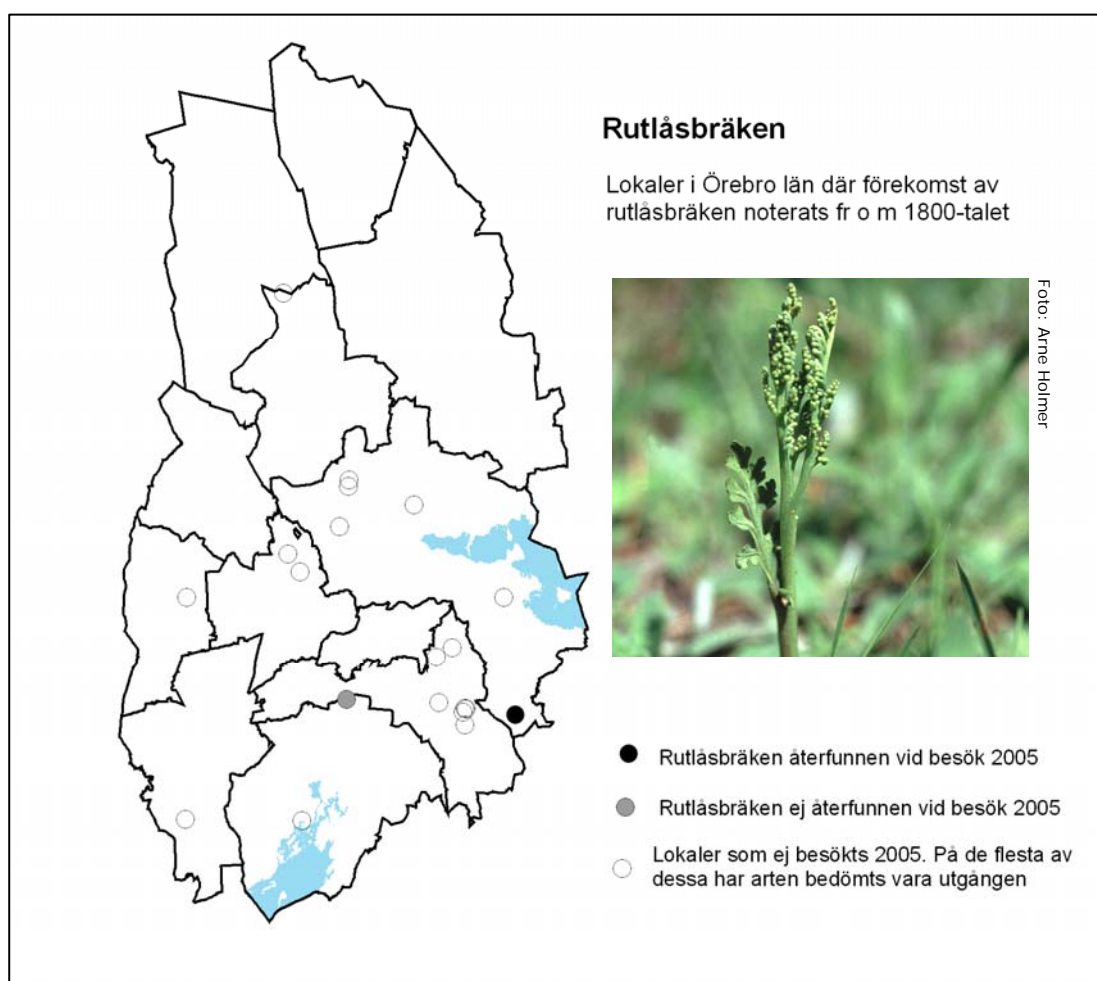

Figur 12. Karta över Örebro län där rotkörvel noterats fr.o.m. 1800-talet.

Rutlåsbräken *Botrychium matricariifolium*

Rutlåsbräken är rödlistad och placerad i kategorin ”sårbar (VU)” samt fridlyst i hela landet. Det är en flerårig ormbunke som växer på magra, torra, öppna gräsmarker men också på skuggig, mullrik jord i lundar samt på klipphyllor i bergsbranter.

Rutlåsbräken är fr.o.m. 1800-talet funnen på 20 lokaler i vårt län. På 7 av dessa sågs den senast under 1800-talet. På ytterligare 10 sågs den senast före 1980. 9 lokaler besöktes 1995 och/eller 2000 utan arten lyckades återfinnas. 2 lokaler besöktes nu 2005 och arten återfanns på 1 av dessa: en lokal i Askers församling (1 ex. i skogsbryn vid ödetomt). På en lokal i Lerbäckes församling återfanns den ej. Den fanns där tidigare utefter en markväg mellan åkrar men markvägen är nu omgjord till odlingsmark.

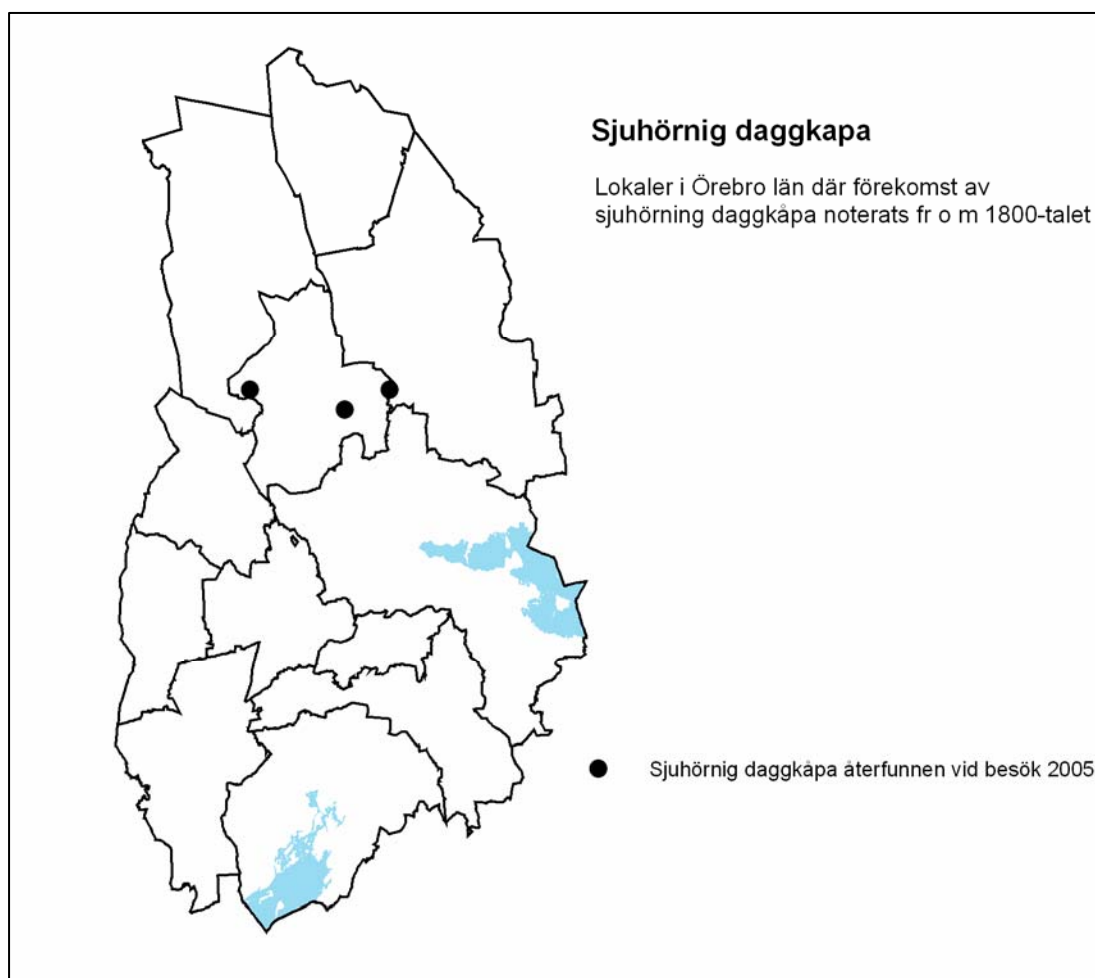

Figur 13. Karta över Örebro län där rutlåsbräken noterats fr.o.m. 1800-talet.

Sjuhörnig daggekåpa *Alchemilla heptagona*

Sjuhörnig daggekåpa är rödlistad och placerad i kategorin ”missgynnad (NT)”. Det är en flerårig ört som spridit sig till vårt land genom samfärdsel och handel. Den växer på kulturmark t.ex. på vägkanter, i åkerkanter och gräsmattor.

Under 1980- och 1990-talet hittades denna art på 3 lokaler i Nora kommun. Dessa besöktes och arten återfanns på alla 3 lokalerna: Knutsberg (smågrupper eller enstaka utefter 100 + 80 m av vägkant), Skärhyttan (flera bestånd i fuktäng) och Lilla Lobråten (2 bestånd på dikesren).

Figur 14. Karta över Örebro län där sjuhörnig daggekåpa noterats fr.o.m. 1800-talet.

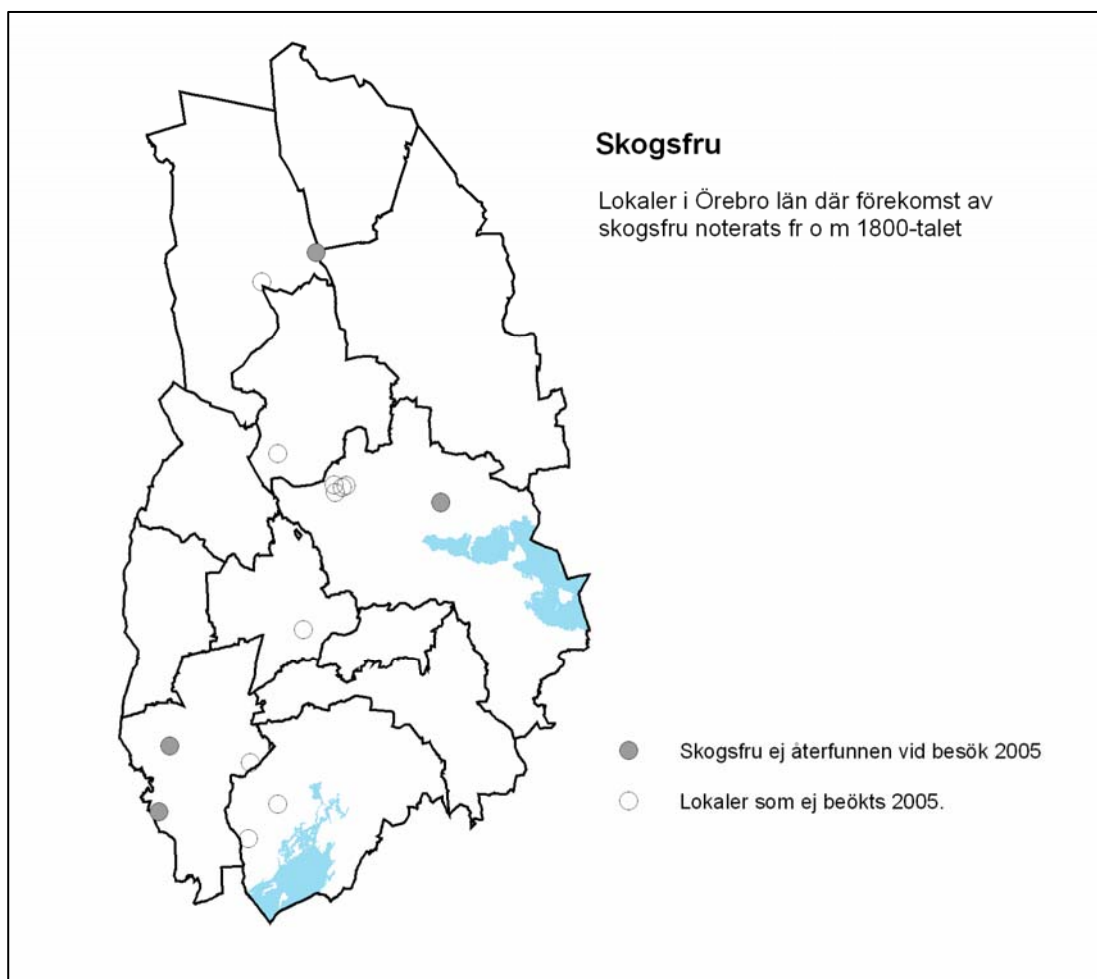

Skogsfru *Epipogium aphyllum*

Skogsfru är rödlistad och placerad i kategorin ”missgynnad (NT)” och är, likt alla orkidéer, fridlyst i hela landet. Det är en parasitisk orkidé som saknar klorofyll och tillbringar större delen av sitt liv nere i jorden i form av en korallikt förgrenad jordstam. Blomningen sker sporadiskt, ofta med intervaller av flera år, ibland tiotals år. Den växer i fuktig, skuggig löv- eller barrskog med rörligt markvatten, god förnäringsproduktion och mullrik jord.

Skogsfru valdes av Svensk Botanisk Förening till ”Årets växt 2005”.

Skogsfru är fr.o.m. 1800-talet sedd på 14 lokaler i vårt län. Den är sedd på 5 lokaler efter 1980. 4 lokaler besöktes men arten återfanns inte på någon av dessa: två lokaler i Finnerödja församling där arten sågs senast 1982 resp. 1983; en lokal i Rinkaby församling och en i Hjulsjö församling där arten sågs senast 1993 resp. 1991. Om lokalen är intakt så måste man troligen besöka den varje år minst flera tiotals år i sträck för att säkert kunna avgöra om skogsfru finns kvar eller försvunnit från lokalen.

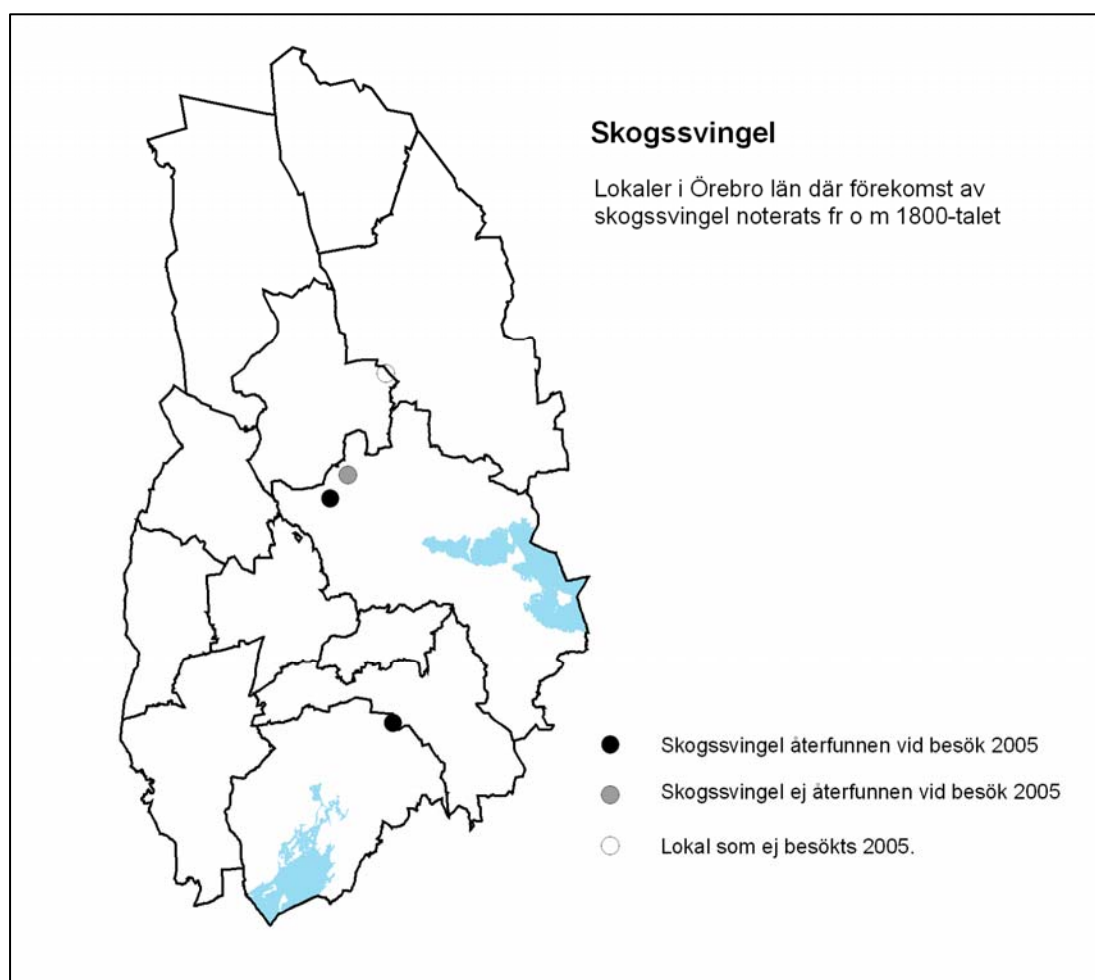

Figur 15. Karta över Örebro län där skogsfru noterats fr.o.m. 1800-talet.

Skogssvingel *Festuca altissima*

Skogssvingel är rödlistad och placerad i kategorin ”missgynnad (NT)”. Det är ett flerårigt, kraftigt tuvbildande gräs som kan bli upp till 1,5 m högt, och där varje tuva kan innehålla upp till 100 skott. Den växer framför allt i gamla naturskogar med lång kontinuitet och hög och jämn luftfuktighet, gärna i nordexponerade branter intill sjöar och vattendrag.

Skogssvingel är fr.o.m. 1800-talet funnen på 4 lokaler i länet. På en lokal upptäcktes den redan 1869 (Gropadal), på de övriga efter 1960. 3 lokaler besöktes och arten återfanns på 2 av dessa: Gropadal i Hallsbergs/Lerbäckes församling (78 ex. i olika grupper i kanjon med gammal gran och ung björk) och Västra Trolldalen i Kils församling (470 ex. i blandskog med bäckdråg). I Norra Trolldalen i Kils församling kunde den inte återfinnas. Den sågs där senast 1989.

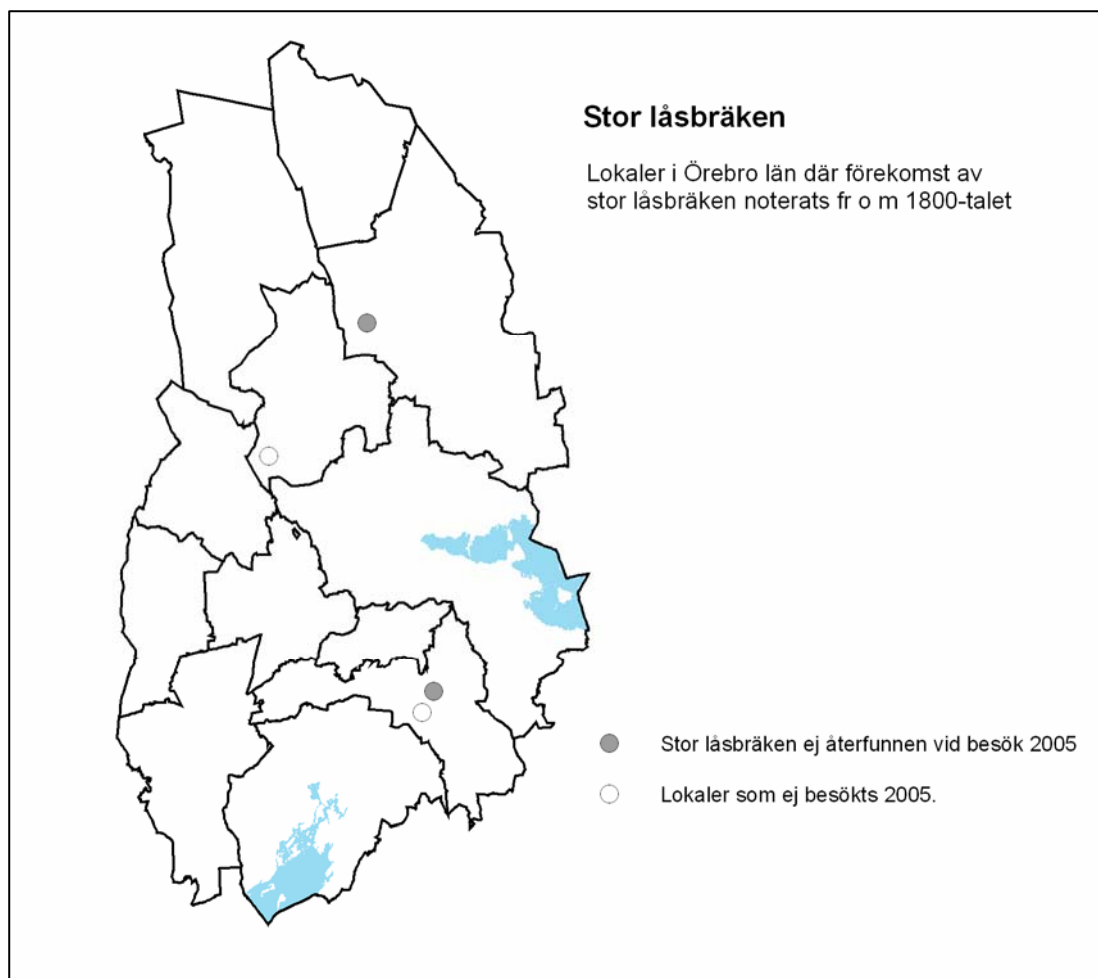

Figur 16. Karta över Örebro län där skogssvingel noterats fr.o.m. 1800-talet.

Stor låsbräken *Botrychium virginianum*

Stor låsbräken är rödlistad och placerad i kategorin ”sårbar (VU)” och är fridlyst i hela landet. Det är en flerårig, halvmeterhög ormbunksväxt som växer i örtdominerade barr- eller blandskogar på frisk till fuktig mulljord, där kalkrikt grundvatten genomsilar marken nära ytan. Den fördrar ungskogar och planterade skogar där den etablerar sig i slutet av hyggesfasen eller i början av ungskogsfasen.

Stor låsbräken är fr.o.m. 1800-talet funnen på 4 lokaler i länet och sedd på samtliga efter 1954. 2 lokaler besöktes men arten återfanns inte på någon av dessa. Vid Lejakärret sågs den senast 1978, då med 6 ex.. Vid Igel'n sågs den senast i slutet av 1970-talet. Återstående lokaler planeras att återbesökas under 2006.

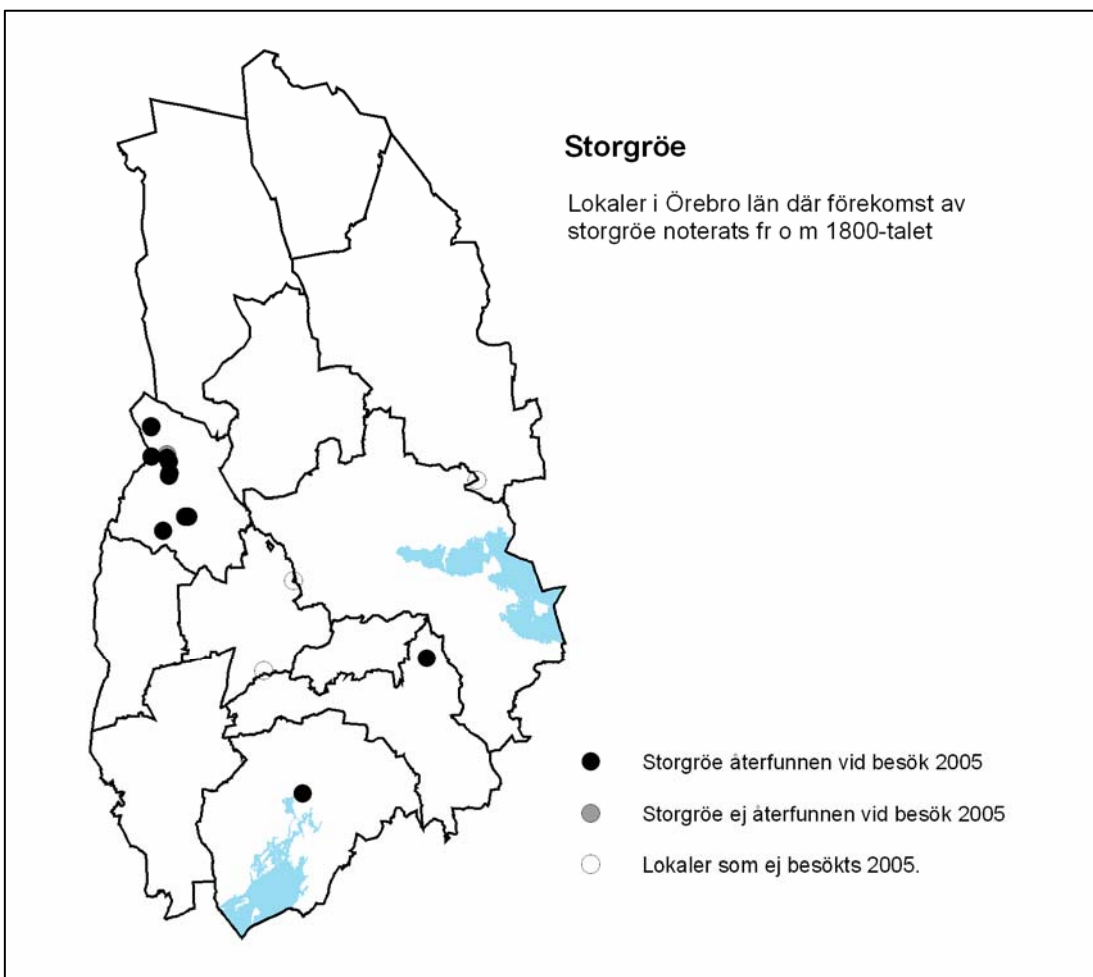

Figur 17. Karta över Örebro län där storlåsbräken noterats fr.o.m. 1800-talet.

Storgröe *Poa remota*

Storgröe är rödlistad och placerad i kategorin ”missgynnad (NT)”. Det är ett tuvbildande gräs som blir ca 1 m högt. Det växer i frodiga skogssluttningar med översilande eller genomsilande markvatten, gärna kalkpåverkat.

Storgröe är fr.o.m. 1800-talet funnen på 18 lokaler i länet. På 15 av lokalerna är arten upptäckt efter 1970. 13 lokaler valdes ut att besökas och arten återfanns på 12 av dessa. 10 av lokalerna med återfynd låg i Karlskoga församling, t.ex. Bullerdalen (193 tuvor i frisk till fuktig, delvis översilad mark i ravin), Stockforstorp (ca 1000 tuvor utefter en 900 m lång sträcka i bäckravin) och vid Trösan (797 tuvor på åstrand och i alkärr och fuktig, mullrik skog). Utanför Karlskoga församling gjordes återfynd vid Gransjötorp i Hammar församling (25 tuvor i lövskog) och i Ösbyreservatet i Sköllersta församling (217 tuvor i lövskog med surdråg).

Figur 18. Karta över Örebro län där storgröe noterats fr.o.m. 1800-talet.

Stubbdaggkåpa *Alchemilla samuelssonii* (*A. obtusa*)

Stubbdaggkåpa är rödlistad och placerad i kategorin ”starkt hotad (EN)”. Det är en flerårig ört som växer i fuktig, örtrik ängs- eller betesmark, framför allt i hagmark, samt på välganter och dikesrenar. Fr.o.m 1986 har det upptäckts 14 säkra lokaler i vårt län. Alla 14 besöktes och arten hittades i 13 av dessa. Dessutom gjordes ett nyfynd i Sköllersta församling (4 ex. på en välgkant).

De återbesökta lokalerna fördelar sig i länet på följande sätt:

Vikers församling, 6 lokaler på äng, välgkant, gammal landsväg, banvall och i klakbrott.

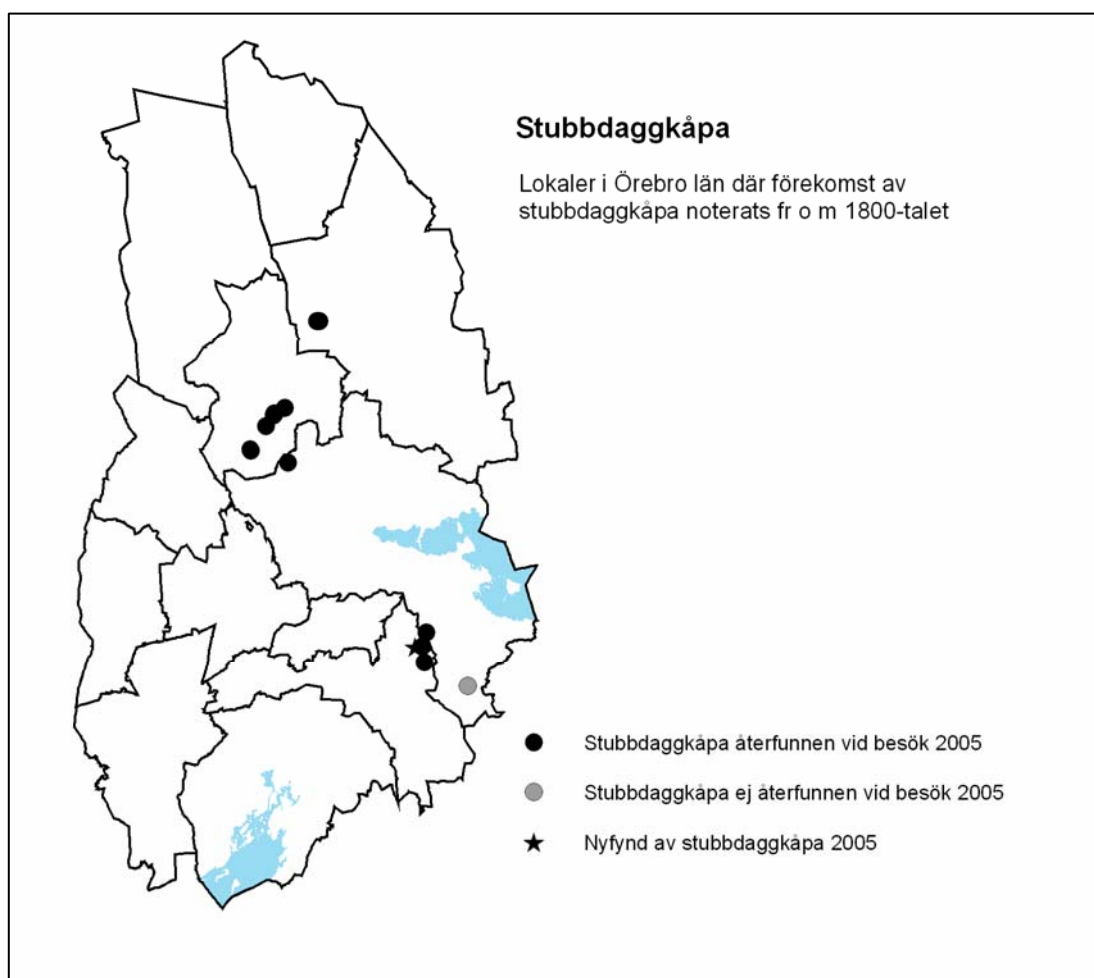
Nora församling, 1 lokal på kalkhällmark vid körväg.

Guldsmedshyttans församling, 2 lokaler på välgkant, dikeskant och torräng.

Kils församling, 1 lokal i hjulspåren på en gammal körväg.

Askers församling, 2 lokaler på äng och välgkant.

Sköllersta församling, 2 lokaler på äng, välgkant och i lövskog.

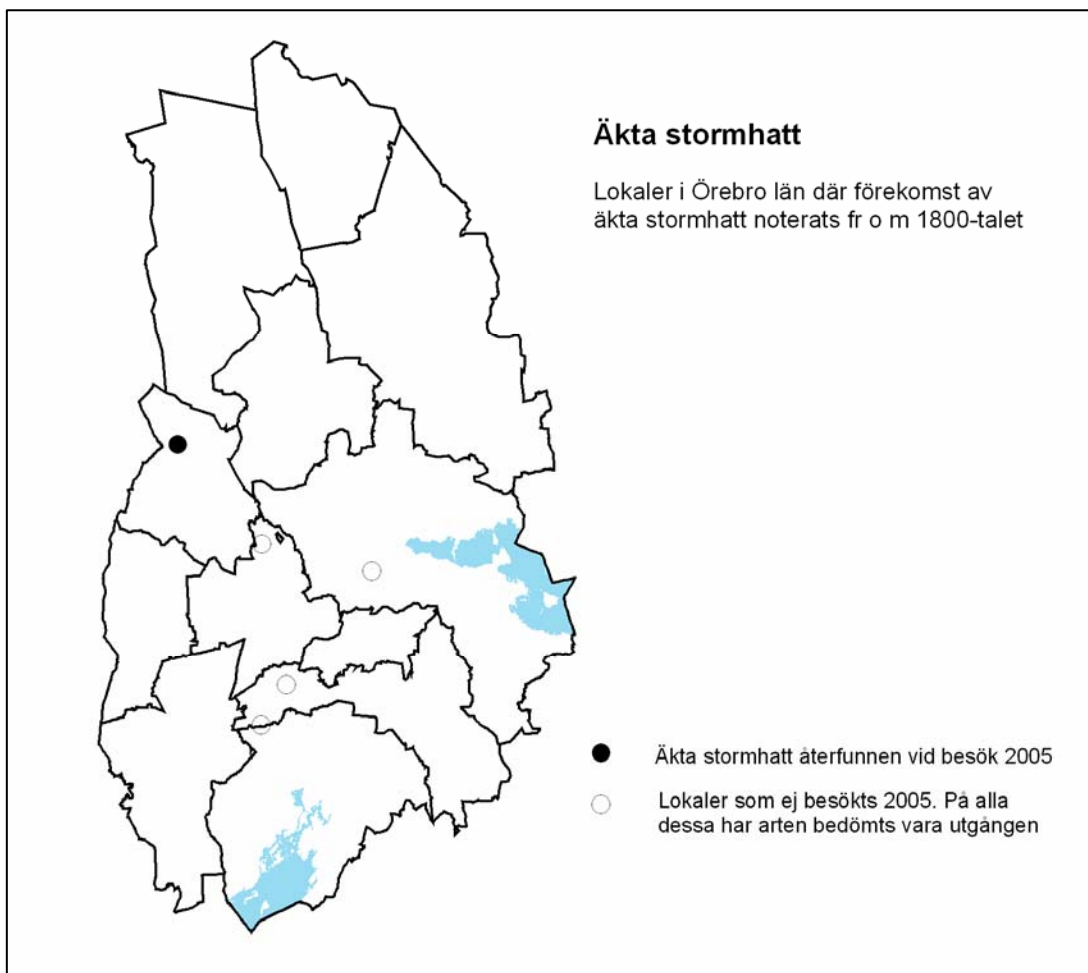

Figur 19. Karta över Örebro län där stubbdaggkåpa noterats fr.o.m. 1800-talet.

Äkta stormhatt *Aconitum napellus*

Äkta stormhatt är rödlistad och placerad i kategorin ”akut hotad (CR)”. Den är odlad och tillfälligt förvildad på många ställen i landet, men tydligen bara införd före 1800 och därefter natuuraliserad i näringsrik sumpskog med högrötsvegetation på två ställen i Sverige. Det är bara dessa två lokaler som tas hänsyn till vid bedömning av artens status i landet. Den är försvunnen från Skånelokalen men finns kvar på lokalen i Dalarna.

Arten infördes på 1920- till 1930-talet till Stockforstorps gård i Karlskoga församling, och har därefter spridit sig till och etablerat sig på en väggkant. Lokalen besöktes och arten återfanns med 100 + 75 ex. Dessutom är arten funnen på 4 ödetomter, två i Viby församling och en i vardera Adolfsbergs och Hidinge församlingar, men är troligast försvunnen från dessa lokaler.

Figur 20. Karta över Örebro län där äkta stormhatt noterats fr.o.m. 1800-talet.

Litteratur

ArtDatabankens hemsida (2003): Rödlistade arter, sökning och bakgrunds-
information: <http://www-umea.slu.se/MiljöData/webrod/SOKNING.cfm>

Elf, A. (2001): *Standardisering av metodik för övervakning av rödlistade växter*.
Länstyrelsen i Östergötlands län, rapport 2001:19.

Gärdenfors, U. (red), (2005). *Rödlistade arter i Sverige 2005* ArtDatabanken, SLU,
Uppsala.

Länsstyrelsen
Örebro län